

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор:

доктор іст. наук, професор С. В. Корновенко.

Заступник відповідального редактора:

доктор іст. наук, професор А. Г. Морозов.

Відповідальний секретар:

кандидат іст. наук Ю. Г. Пасічна.

Члени редколегії:

Гоцуляк В. В. – доктор. іст. наук, професор (Україна);
Дубінка-Гуша Є. О. – доктор філософії (Данія);
Івангородський К. В. – доктор іст. наук, доцент (Україна);
Ільницький В. І. – доктор іст. наук, доцент (Україна);
Землюліна Н. І. – доктор. іст. наук, професор (Україна);
Карев Д. – доктор іст. наук, професор (Білорусь);
Кирилюк Є. М. – доктор економ. наук, професор (Україна);
Кульчицький С.В. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Марочко В. І. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Марусик Т. В. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Масненко В. В. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Мельниченко В. М. – канд. іст. наук, професор (Україна);
Меньковський В.І. – доктор іст. наук, професор (Білорусь);
Перехрест О. Г. – доктор. іст. наук, професор (Україна);
Ратніков М. І. – кандидат політ. наук, доцент (Україна);
Ресит О. П. – доктор іст. наук, член-кор. НАНУ (Україна);
Сердженга П. – доктор габілітований, професор (Польща);
Священко З. В. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Стемпнік А. – доктор габілітований, професор (Польща);
Сінкевич С. Г. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Тельвак В. В. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Темченко А. І. – канд. іст. наук, доцент (Україна);
Тригуб О. П. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Чабан А. Ю. – доктор іст. наук, професор (Україна);
Черевко О. В. – доктор екон. наук, професор (Україна);
Шмігель М. – доктор істор. наук, доцент (Словаччина).

Збірник індексується в міжнародних базах даних:

Index Copernicus ICV 2019: 77.30

Directory of Research Journals Indexing

Scientific Indexing Services

х лдвз.т рдсгю ивал с идвуоь

а иддддт Уваг дм ив т дасвз днжнд /а Ut d0

рольз дм аув г ауабатд ое асувдт есом пдсгю ивал оеуз д п ауонал

раслам днуась І ібсась оех ксаинд

о пдн х ксаинан б іауон Інг дч

дфсорфб г ауабатд

l dn t 5b s f

інеоа атд Інг дч

t вилу

с ім дпнтонт

Редколегія висловлює
щирю подяку за сприяння
у підготовці випуску
почесному голові асоціації «Незалежне
об'єднання сільськогосподарських
виробників Чорнобаївського району»,
почесному голові фонду
ім. І.М. Піддубного

**Петру Григоровичу
Душейку**

та керівництву корпорації «Дніпро»

**Андрію Петровичу Душейку,
Григорію Петровичу Душейку,
Олексію Петровичу Душейку.**

Засновники - Інститут історії України НАН України,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Постановою Президії Вищої атестаційної комісії України
від 22.12.2010 р. № 1-05/8 видання внесено до Переліку
фахових видань з історичних наук
(Бюлетень ВАК України. - 2011. - № 2).

Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 № 1238
видання включено до Переліку наукових фахових видань України.

Наказом Міністерства освіти і науки України
від 15.10.2019 №1301 видання включено до

Переліку наукових фахових видань України категорії «Б».

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації серія КВ №16452-4924Р від 02.02.2010.

Видається за рішенням вченої ради Черкаського національного
університету ім. Богдана Хмельницького
(протокол № 7 від 24.06.2021 р.)

Видання здійснюється за організаційної підтримки
Наукового товариства істориків-аграрників
та Науково-дослідного інституту селянства

З електронною версією журналу можна ознайомитися
за адресою: <http://ukr-seliany-n-ejournal.edu.edu.ua>

© Інститут історії України НАН України, 2021

© Черкаський національний університет, 2021

© Автори статей, 2021

UKRAINIAN PEASANT

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

Editorial board

Executive editor:

Doctor of Historical Sciences, Professor **S. V. Kornovenko**.

Deputy executive editors:

Doctor of Historical Sciences, Professor **A. H. Morozov**.

Executive secretary:

Candidate of Historical Sciences **Y. G. Pasichna**.

Editorial board:

V. V. Hotsuliak, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
L. O. Dubinka-Guschka, PhD (Denmark);
K. V. Ivanhorodskiy, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Ukraine);
V. I. Inytskyi, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Ukraine);
N. I. Zemzulina, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
D. Karev, Doctor of Historical Sciences, Professor (Belarus);
Y. M. Kyryliuk, Doctor of Economic Sciences, Professor (Ukraine);
S. V. Kulchitsky, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
V. I. Marochko, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
T. V. Marusik, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
V. V. Masnenko, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
V. M. Melnychenko, Candidate of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
V. I. Menkovsky, Doctor of Historical Sciences, Professor (Belarus);
O. H. Perekhrest, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
M. I. Ratnikov, PhD in Political Sciences, associate professor (Ukraine);
O. P. Reient, Doctor of Historical Sciences, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine);
P. Serdzhenga, Doctor Habilitowany, Professor (Poland);
Z. V. Svyaschenko, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
A. Stempnik, Doctor Habilitowany, Professor (Poland);
Y. G. Sinkevych, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
V. V. Telvak, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
A. I. Temchenko, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ukraine);
O. P. Trygub, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
A. Yu. Chaban, Doctor of Historical Sciences, Professor (Ukraine);
O. V. Cherevko, Doctor of Economic Sciences, Professor (Ukraine);
M. Smigel, Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Slovakia).

The collection is indexed in international databases:

Index Copernicus ICV 2019: 77.30

Directory of Research Journals Indexing

Scientific Indexing Services

х лязз.т рдсЮг явал с идвуось

а иддлг Уваг дм ив т дасвз днжид /a Ut d0

роьуз дм аув г ауабатд ое асувдт есом пдсЮг явал ое уз д п ауонал

раслам днуась I юбсась ое х ксаинд

о пдн х ксаиндн б яуаюн нг дч

дфсорфб г ауабатд

l dn t 5 s f

hneo атд нг дч

t вилу

с им днпонт

The Board expresses its sincere gratitude for helping to prepare the issue

to the honorary chairman of the association “Independent association of agricultural producers in the Chornobayivsky district”, the honorary chairman of the I. M. Piddubny Foundation

Petro Grygoryevych Dusheyko and the leaders of “Dnipro” corporation Andriy Petrovych Dusheyko, Grygoriy Petrovych Dusheyko, Oleksiy Petrovych Dusheyko

Founders – NASU Institute of History of Ukraine, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

According to the decision of the Presidium of the Higher Attestation Commission of Ukraine dated October 22, 2010 №1-05 / 8 was included in the List of professional journals on historical sciences (Bulletin of the Higher Attestation Commission of Ukraine - 2011. - №2). According to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 11.21.2015, №1238 the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine.

By the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 15.10.2019 №1301 the edition is included to the Register of Scientific Professional Editions of Ukraine of «B» Category.

Certificate of state registration of printed mass media series KB №16452-4924P from 02.02.2010.

Issued according to the decision of the academic council of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy (records № 7 from 06.24.2021).

The publication is organized with the support of the Scientific Society of Historians-Agrarians and the Scientific-Research Institute of the Peasantry.

The electronic version of the journal is available at the web-address: <http://ukr-selianyyn-ejournal.cdu.edu.ua>

© NASU Institute of History of Ukraine, 2021

© Cherkasy National University, 2021

© Authors of the articles, 2021

ЗМІСТ

Морозов А. Г. Петру Григоровичу Душейку – 70.....	5
---	---

Селянство за умов соціокультурних, соціально-економічних та суспільно-політичних трансформацій XIX – XXI ст.

Боечко В. Ф., Боечко Г. В. Система недержавних закладів освіти українського селянства у Східній Галичині та Волині в 20-30 рр. XX ст.....	6
Волошенко В. О. Культурне поле україномовних антиалкогольних видань «для народу» зламу XIX – XX ст.....	11
Георгієва М. Д. Науково-виробнича інтеграція в аграрному секторі економіки Болгарії (1970 – 1990-х рр.).....	20
Жулканич Н. М., Міщанин В. В. Історичні передумови та складнощі запровадження ринку землі в Україні.....	24
Перехрест О. Г., Тіміка О. О. Український селянський фактор у німецько-радянській війні 1941 – 1945 рр.....	30
Починок О. О. Роль еліти Поділля у запровадженні кооперативних установ у Подільській губернії наприкінці XIX – на початку XX століття.....	43
Священко З. В. Внесок місцевих комітетів Особливої наради з питань сільськогосподарської промисловості у розробку основ нової аграрної політики на початку XX ст. (на матеріалах Уманського повіту).....	51

Історія аграризму

Компанієць О. В. Аграризм у Болгарії та Чехословаччині першої третини XX століття: компаративний аналіз.....	57
Корновенко С. В., Тельвак В. П. Аграристські практики вирішення аграрного питання у період Української революції (1917 – 1921 рр.).....	64
Лозовий В. С. Аграрний тип українського суспільства Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XX ст.: підстави формування засад вітчизняного аграризму в період революції 1917 – 1921 рр.....	71
Пасічна Ю. Г. Аграризм: нова концепція розуміння Української революції 1917 – 1921 рр.....	79

Голод 1921 – 1923 рр., Голодомор 1932 – 1933 рр.

Байкеніч Д. В. Масовий штучний голод 1921–1923 років та питання експорту українського збіжжя.....	87
Іванець А. В., Петренко І. Є. Київ у роки Голодомору-геноциду (1932 – 1933 рр.).....	94
Старовойт С. В. Комуністична пропаганда в контексті суцільної колективізації та Голодомору 1932–1933 рр.....	102
Стасюк О. О. Діяльність уповноважених та виконавців Голодомору-геноциду 1932–1933 рр.: методологічний аспект.....	111

Методологія, історіографія та джерелознавство аграрної історії

Маркова С. В., Шеремета Л. О. Український селянин-хлібодар: історико-етимологічний дискурс.....	115
Присяжнюк Ю. П. Українське селянство Півдня України в поглядах Є. Чикаленка: етнологічний вимір.....	122

Аграрна історія в іменах

Онищенко А. О. Внесок професора Іринарха Щоголева (1873–1943) у розроблення української наукової природничої термінології.....	128
Пятницькова І. В. Спогади М. П. Балліна, М. В. Левитського, В. С. Нагірного про кооперативний рух України у другій половині XIX – на початку XX ст.....	134

Рецензії

Лазуренко В. М. Аграрний характер Української революції 1917 – 1921 рр. (рецензія на монографію «Корновенко С. В., Земзюліна Н. І., Ковальова Н. А., Малиновський Б. В., Масненко В. В., Морозов А. Г., Михайлюк О. В., Пасічна Ю. Г. Селянство, земля і влада в період Української революції (1917 – 1921 рр.). Черкаси, 2020. 440 с.»).....	139
---	-----

CONTENTS

Anatolii G. Morozov Petro Grygoryevych Dusheyko – 70.....	5
<i>The peasantry under the conditions of socio-cultural, socio-economic and socio-political transformations of the 19th – the 21th century</i>	
Vladyslav F. Boiechko, Hlieb V. Boiechko The system of non-governmental educational institutions of the Ukrainian peasantry in Eastern Galicia and Volhynia in 20-30s of the 20th century.....	6
Viktorii O. Voloshenko The cultural field of anti-alcohol prints “for the people” in Ukrainian at the turn of the 19th - 20th centuries.....	11
Maria D. Georgieva Research and production integration in the agricultural sector of the Bulgarian economy (1970 – 1990s).....	20
Nelya M. Zhulkanych, Vasyl V. Mistchanyn Historical precondition and difficulties of implementation land market in Ukraine.....	24
Olexander G. Perehrest, Olena O. Titika The Ukrainian peasant factor in the german-soviet war 1941 – 1945.....	30
Olexander O. Pochynok The role of the elite of Podilya in the introducing of cooperative institutions in Podilsk province at the end of 19th - early 20th century.....	43
Zinaida V. Svyaschenko Contribution of local committees of the special meeting on agricultural industry in the development of the fundamentals of the new agricultural policy in the early 20th (on the materials of Uman county).....	51
<i>History of agrarianism</i>	
Oleksiy V. Kompaniets Agrarism in Bulgaria and Czechoslovakia in the first third of the 20th century: a comparative analysis.....	57
Serhii V. Kornovenko, Viktoriya P. Telvak Agrarianist practices of resolving the agrarian issue during the period of the Ukrainian revolution (1917 – 1921).....	64
Vitalii S. Lozovyi Agricultural type of Ukrainian society of the Naddnpiriansk region of the second half of the 19th - early 20th century: grounds for the formation of the fundamentals of domestic agrarism during the period of the revolution of 1917 – 1921.....	71
Yulia G. Pasichna Agrarianism: a new concept of understanding the Ukrainian revolution of 1917-1921.....	79
<i>The famine of the 1921 – 1923, the Holodomor 1932 – 1932</i>	
Dmytro V. Baikienich Mass man-made famine of 1921–1923 and issues of Ukrainian grain exports.....	87
Andriy V. Ivanets, Ivan E. Petrenko Kyiv durind the Holodomor-genocide (1932 – 1933).....	94
Svitlana V. Starovoit The communist propaganda in the context of collectivization and the Holodomor of 1932–1933.....	102
Olesia O. Stasiuk Activity of authorized persons and executors of the Holodomor genocide of 1932–1933: methodological aspect.....	111
<i>Methodology, historiography and source studies of agrarian history</i>	
Svitlana V. Markova, Liliya O. Sheremeta Ukrainian peasant-breadwinner: historical and ethymological discourse.....	115
Yuriy P. Prysiazhniuk Ukrainian peasants of the South of Ukraine in the views of E. Chykalenko: ethnological dimension.....	122
<i>Agrarian history in names</i>	
Anastasia O. Onyshchenko The contribution of professor Irynarkh Shchogoliv (1873–1943) in the development of Ukrainian scientific natural terminology.....	128
Iryna V. Piatnytskova Memories of M. P. Ballina, M. V. Levytskoho, V. S. Nahirnoho about the cooperative movement of Ukraine in the second half of the 19th - the beginning of the 20th century.....	134
<i>Reviews</i>	
Valentyn M. Lazurenko Agrarian character Ukrainian revolution 1917 – 1921 (review of the monograph «Kornovenko, S. & Zemzulina, N. & Kovaleva, N. & Malinovsky, B. & Masnenko, V. & Morozov, A. & Mikhailyuk, O. & Pasichna, Yu. Peasants, land and power during the Ukrainian Revolution (1917 - 1921). Cherkasy, 2020».).....	139